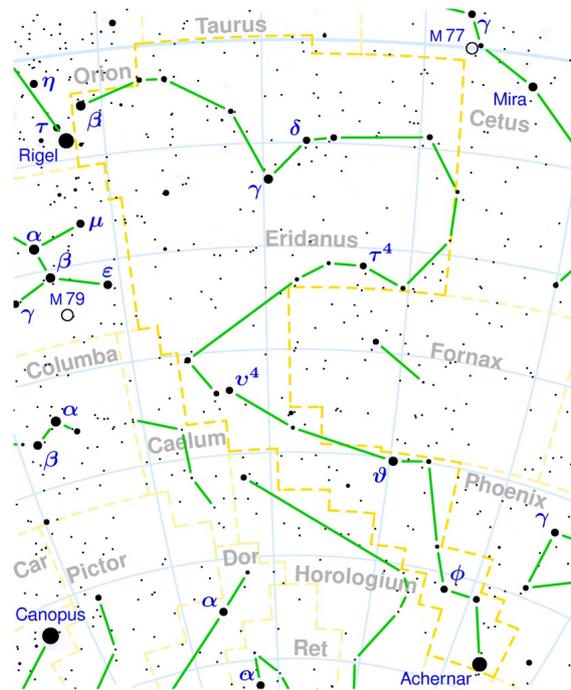

Ο αστερισμός Ηριδανός

του Κωνσταντίνου Αθ. Οικονόμου, δασκάλου στο 32ο Δ. Σχ. Λάρισας, συγγραφέα

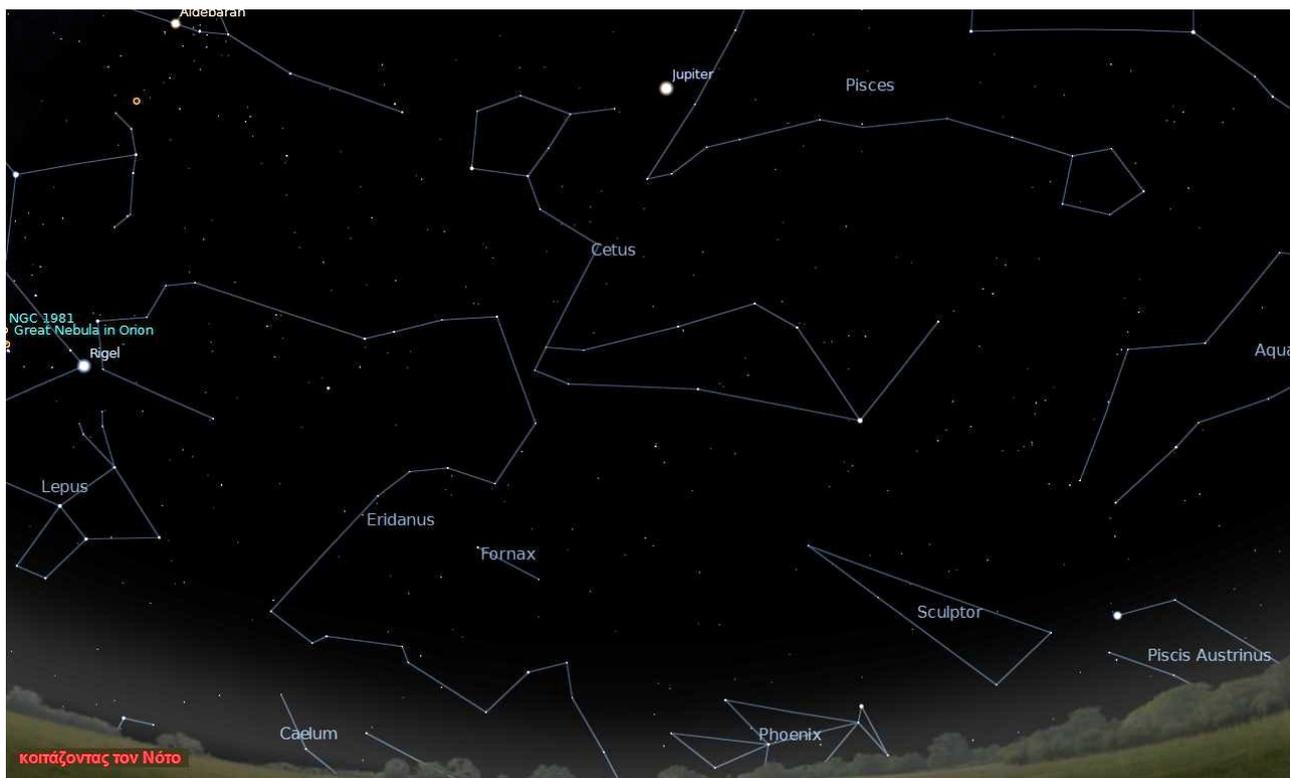

Εικόνα 1: ΗΡΙΔΑΝΟΣ; ΧΑΡΤΗΣ.

ΓΕΝΙΚΑ: Ο Ηριδανός [Λατ. Eridanus, συντ. Eri], είναι ένας αστερισμός που σημειώθηκε στην Αρχαιότητα από τον Πτολεμαίο και είναι ένας από τους 88 επίσημους αστερισμούς που θέσπισε η Διεθ. Αστρον. Ένωση. Είναι αστερισμός του Νότιου Ημισφαιρίου, ορατός σε γεωγραφικά πλάτη από 32° Βόρεια έως το Νότιο Πόλο. Στην Ελλάδα είναι αμφιφανής. Πάντως καλύτερη εποχή για την παρατήρησή του είναι στις 21:00 κατά το μήνα Δεκέμβριο. Η έκταση του είναι 1137,9 τετ. μοίρες, πράγμα που κατατάσσει τον αστερισμό μεταξύ των μεγαλύτερων σε έκταση αστερισμών [6ος]. Βρίσκεται νότια των ζωδιακών αστερισμών Κριού και Ταύρου, και περιλαμβάνει περί τους 190 ορατούς αστέρες [φ.μ. $\leq 6,5$]. Θεωρείται ο επιμηκέστερος των αστερισμών: αρχίζει από τον ουράνιο ισημερινό και καταλήγει στον 6ο νότιο ουράνιο παράλληλο, όπου βρίσκεται και ο λαμπρότερος αστέρας του, ο Αχενάρ [α Ηριδανού], αστέρας πρώτου μεγέθους. Η αναγνώριση των περισσότερων αστέρων του είναι εύκολη, λόγω γειτνίασης με τους λαμπρούς και γνωστούς αστερισμούς του Ταύρου και του Ωρίωνα, ειδικότερα όταν κατά μήνα Σεπτέμβριο διέρχεται από τον μεσημβρινό του τόπου της παρατήρησης, κατά το μεσονύκτιο. Το χειμώνα μεσουραναί γύρω στις 20.00 η ώρα.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ – ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ: Στην Κλασική Αρχαιότητα ο αστερισμός αυτός ήταν γνωστός και με το όνομα «Ποταμός» ή «ο από του Ωρίωνα ποταμός» παριστάμενος ως ποταμός, στον οποίο πνίγηκε ο Φαέθων, όταν ο Δίας τον κατακεραύνωσε. Σύμφωνα με μια θεωρία, η ελληνική ονομασία του αστερισμού αντλήθηκε από το βαβυλωνιακό αστερισμό γνωστό ως το αστέρι του Eridu (MUL.NUN.KI). Η Eridu ήταν μια αρχαία πόλη στο νότιο άκρο της Βαβυλωνίας, ευρισκόμενη σε ελώδεις περιοχές, οπότε και κρίθηκε ιερή πόλη του θεού Enki-Ea ο

οποίος κυβερνούσε τη δεξαμενή του γλυκού νερού, που σύμφωνα με τις πεποιθήσεις των Βαβυλωνίων, βρισκόταν κάτω από την επιφάνεια της Γης. Ο αστερισμός, εξαιτίας του ότι θεωθήθηκε ο υγρός τάφος του Φαέθωνα, θεωρήθηκε ως το μονοπάτι των ψυχών που απέθνησκαν. Ηριδανός ήταν ακόμη, εκτός από το μικρό ποταμό της Αττικής, το ελληνικό όνομα του ποταμού Πο [Πιάδου] της Ιταλίας. Άλλη μυθική άποψη συνέδεε τον αστερισμό με τον ποταμό Νείλο. Στην ινδική αστρονομία ο Ηριδανός ονομάζεται *Srotaswini*, που σημαίνει την πορεία ενός ποταμού ή ενός ρεύματος. Απεικονίζεται μάλιστα ως ο Γάγγης φέρων στο κεφάλι του τον Nataraja, μια ενσάρκωση του θεού τους, Σίβα. Στην Κίνα ο Ηριδανός θεωρείτο τμήμα του αστερισμού Λευκή Τίγρη της Δύσης [XI Fang Bai Hǔ].

Εικόνα 2: ΗΡΙΑΝΟΣ: ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΟΥΡΑΝΟΥ, ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΣΤΕΡΕΣ.

ΑΣΤΕΡΕΣ: Στο νότιο άκρο του αστερισμού βρίσκεται ο α Ηριδανού με φαινόμενο μέγεθος 0,46. Απόχει 144 έτη φωτός από τη Γη. Ονομάζεται Αχενάρ και είναι ένας γαλάζιος αστέρας της κύριας ακολουθίας που περιστρέφεται εξαιρετικά γρήγορα. Ο β Ηριδανού, που ονομάζεται Cursa [υποπόδιο], βρίσκεται νότια από το “πόδι” του Ωρίωνα και γι’ αυτό ονομάστηκε έτσι. Έχει φ.μ. 2,8 και απέχει 89 ε.φ. από τη Γη. Ο θ Ηριδανού, που ονομάζεται Acamar, είναι διπλός αστέρας [φ.μ. 3,2 και 4,3], ορατός με μικρά τηλεσκόπια, ενώ απέχει 161 ε.φ. Ο αστέρας 32 Ηριδανού είναι κι αυτός διπλός, 290 έ.φ. Μακριά [φ.μ. 4,8 και 6,1]. Ο 40 Ηριδανού, 16 έ.φ. μακριά, είναι τριπλό σύστημα [πορτοκαλής κύριος αστέρας, φ.μ.4,4 και ένας λευκός νάνος φ.μ. 9,5 με έναν κόκκινο νάνο, φ.μ. 11.]. Μάλιστα ο κόκκινος νάνος βρίσκεται σε τροχιά γύρω από το λευκό [περίοδος 250 έτη!]. Ο σ Ηριδανού είναι διπλός αστέρας με φ.μ. 5,8 και 5,9 και απέχει 27 έ.φ. Τέλος ο ε Ηριδανού είναι ένας αστέρας με έναν εξωπλανήτη, μεγέθους Δία, σε τροχιά περιόδου επτά ετών γύρω του. Ο αστέρας αυτός έχει φ.μ. 3,7 και απέχει 10,5 έτη φωτός. Γενικά στον αστερισμό έχουν

καταγραφεί συνολικά 32 αστέρες με πλανήτες σε τροχιά γύρω απ' αυτούς.

ΑΞΙΟΣΗΜΕΙΩΤΑ ΣΤΟΝ ΗΡΙΔΑΝΟ: Στον αστερισμό υπάρχει το πλανητικό νεφέλωμα NGC 1535, που είναι ένα μικρό μπλε-γκρι πλανητικό νεφέλωμα ορατό από μικρά ερασιτεχνικά τηλεσκόπια, με ένα δίσκο, ορατό μόνο σε μεγάλα τηλεσκόπια. Απέχει 2000 έτη φωτός. Στον Ηριδανό περιέχονται και οι γαλαξίες NGC 1234 και NGC 1300, με τον τελευταίο να είναι ένας μεγάλος ραβδωτός σπειροειδής γαλαξίας, που βρίσκεται 69 εκατομμύρια έτη φωτός μακριά

Εικόνα 3: Ο ΡΑΒΔΩΤΟΣ NGC 1300, ΣΤΟΝ ΗΡΙΔΑΝΟ.

ΤΟ “ΥΠΕΡ-ΚΕΝΟ” ΣΤΟΝ ΗΡΙΔΑΝΟ: Το Υπερκενό στον Ηριδανό [Supervoid] είναι το μεγαλύτερο υπερκενό, δηλαδή μια περιοχή που στερείται γαλαξιών, που ανακαλύφθηκε το 2007. Σε μια διάμετρο περίπου ενός δισεκατομμυρίου ετών φωτός, περιοχή πολύ μεγαλύτερη από οποιαδήποτε άλλο γνωστό κοσμικό κενό, ανακαλύφθηκε από την Εθνική Υπηρεσία Ραδιοαστρονομίας των ΗΠΑ, ένα "ψυχρό σημείο" στο κοσμικό υπόβαθρο των μικροκυμάτων και απουσία οιαδήποτε γαλαξία. Υπάρχει μια ακραία άποψη από κάποιους αστροφυσικούς ότι το κενό αυτό οφείλεται σε “κβαντική διαπλοκή μεταξύ του σύμπαντός μας με κάποιο άλλο σύμπαν!!”.

“ΒΡΟΧΕΣ ΜΕΤΕΩΡΙΤΩΝ”: Πρόσφατα ανακαλύφθηκε ότι κάθε έτος μεταξύ 30/8 και 12/9 μια βροχή μετεωριτών κατευθύνεται προς τη Γη, μέσα στον αστερισμό του Ηριδανού [Nu Eridanids], προερχόμενη από το Νέφος του Όορι. Μια άλλη βροχή μετεωριτών στον Ηριδανό, που ονομάζεται όμικρον Ηριδανού, κορυφώνεται μεταξύ 1 και 10 Νοεμβρίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Wilkins Jamie, Dunn Robert (2006): *300 αστρονομικά αντικείμενα: Μια οπτική αναφορά για το Σύμπαν*. Firefly: Μπάφαλο, Νέα Υόρκη.

Jenniskens, Peter (2012): "Χαρτογράφηση μετεωριτών, *Sky & Telescope*:23.

Konstantinosa.oikonompu@gmail.com

www.scribd.com/oikonomoukon